

Hvad ser du?

Ved juletid lagde jeg mærke til, at betegnelsen »stor« ofte benyttes i juleevangeliet. »Han skal blive stor« (Luk. 1,32). »Den Mægtige har gjort store ting imod mig« (1,49). »Jeg forkynder eder en stor glæde« (2,10).

»I det hele taget benyttes ordet stor ofte om vor Herre Jesus og hans frelse.

*

Det første, jeg tænkte på i forbindelse med vor Herres Jesu storhed, var hans storhed i sandheden.

Han sagde aldrig et eneste ord, som han senere måtte fortryde. Selv når han var frygtelig streng, f.eks. i sine ord om farisæerne og de skriftkloge (Matt. 23), forløb han sig ikke og talte ikke over sig.

Han smigrede aldrig; han ville ikke vinde mennesker for sig med billige midler. Han var ikke fej, men mandig.

Ikke et eneste af hans ord skal forgå, thi sandheden forgår aldrig. Himmelen og jorden skal forgå, men ikke, hvad Han sagde.

Hans ord afslører hans hjerte. Som han talte, således var han, og således gjorde han. Der var fuld overensstemmelse imellem hans ord, hans væsen og hans gerning. Han var sandheden og talte sandheden.

Men sandheden er uønsket i løgnens verden. Derfor sagde han: »Mig tror I ikke, fordi jeg siger sandheden« (Johs. 8,45). Det kostede ham ikke blot popularitet, men også livet!

Han er den eneste i menneskehedens historie, der aldrig gav løgnen den mindste plads blandt sine ord. Sandelig er Han stor med en storhed, der ikke er hul, men ægte og evig og aldrig kan forgå.

*

Hans storhed var ikklædt ringhedens skikkelse.

Han fornedrede sig frivilligt for at frelse os og blev større derved. Han tog tjenerskikkelse på, tvættede disciplenes fødder og angav dermed vejen til sand storhed.

Ingen kunne følge ham hele vejen til storhed, thi til sidst så han umenneskelig ussel ud, ophængt som en misdæder og forbandet på nogle sammentømrede planker.

Der er Han imidlertid »allerstørst«! Han åbnede ikke sin mund i protest, men

bar det stille.

Hans fornedrelse synes bundløs, men i den åbenbares hans herlighed, der tillige er hans storhed. På korset fuldbyrdede han Guds vilje; noget større kan ikke tænkes.

Får du øje på den storhed, da lægger du gerne al din egen og al anden »storhed« ned og vender den ryggen.

Han bortskaffede synden – han retfærdiggjorde enhver, der tror – han købte os til Gud med sit blod – Han overvandt djævelen og døden – han triumferede over det alt sammen, men det lignede alt andet end triumf!

*

Han er stor i sandhed og kærlighed, de to områder, verden ikke kender, fordi den ligger i løgnen og elsker sig selv. Hans storhed er ikke blot større end al anden storhed, den er anderledes, således som det guddommelige altid er anderledes end det jordiske.

Derfor ser verden den ikke. Herrens storhed genspejles i Hans mindste små, der er fyldt af Hans Ånd. En af de allerstørste i Det nye Testamente er den fattige enke.

*

Der er mange jordiske herskere, der bærer tilnavnet »den Store« – Alexander den Store – Knud den Store – Valdemar den Store – Gustav Adolf den Store – men enhver, der behersker sit sind, er større end disse, der indtog stæder og erobrede riger.

Storheden har sit sæde i det indre og viser sig bl.a. i langmodighed, ydmyghed, sanddruhed, selvfornægtelse, offervillighed, rene tanker og ord. Den er kvalitetspræget, men er ikke en kvantitativ størrelse.

*

Alt, hvad der bedrøver Helligånden, mangler storhed. Hvad er en stor forsamling, en stor menighed? Talmæssigt er det en talrig forsamling, men åndeligt er det en forsamling, i hvem Jesus har vundet skikkelse. Hvis vi opnår talmæssig storhed på bekostning af kendskabet til vor Herre Jesus, er vi gået gal af vejen.

*

Det er opmuntrende, når der kommer

mange til møderne og Gudstjenesterne. I begyndelsen af Jesu tjeneste flokkedes folk om ham for at høre ham. I begyndelsen af den apostoliske tid kom der også mange, således som de første kapitler i Ap.G. beretter om. Men det varede ikke ved. Det kan man beklage, men det synes altid at være således.

Men den sande storhed forringedes ikke, da det gik »tilbage« mængdevis. Man kan måske sige: tværtimod!

*

Det ser for tiden ud til, at der kommer flere mennesker til vore møder og stævner rundt omkring. Det er vi glade for og takker Gud for. Vi beder tillige om, at den virkelige storhed ikke skal lide skade, men at vi må findes tro imod Herren, der ikke har lovet os succes i ydre betydning. Den storhed, vi gerne vil have del i, skal være den, der består for Kristi domstol.

*

Ved juletid læser vi gerne N. P. Wetterlunds beretning om hans barndomshjem i Halland. Da vi gjorde det juleaften, blev vi ganske stille. Skønt vi kendte beretningen, som vi har læst mange gange før ved julens sammenkomster, blev vi atter betaget af den storhed, ja højhed og herlighed, som lyste om os, da vi læste, hvorledes børnene i den fattige hytte fik lov til at sprede halm ud på gulvet og ligge påklædte i halmen julenat for, som deres Moder sagde, at lære, hvad hellig fattigdom, hellig fornedrelse og hellig efterfølgelse betyder. Kl. 4 julemorgen blev de vækket af deres forældres klare stemmer, der sang: »Vær hilset skønne morgenstund, som af profeters hellige mund er os bebudet vorden« – og så fyldtes den fattige hytte af en himmelsk Ånd, der løftede dem op næsten som på Tabors bjerg og gav dem en forsmag af den evige herlighed.

Storhed – ak, lad os passe nøje på, at vi ikke går glip af den i al vor velstand, bekvemmelighed og borgerligt pæne »kristelighed«.

Tak, Herre, for alle de »små«, prøvede, ensomme, gamle hellige, der i deres forladthed og skrøbelighed har bevaret storheden og hjælper os andre til ikke at blive den falske storheds bytte!

*

Gud, der er kærlighed, vil, at vi skal få del i hans hellighed. Derfor tugter han os (Hebr. 12), thi uden tugt får ingen del i den virkelige storhed. I dag fattes der tugt i hellighedens og kærlighedens myndighed. Derfor er uopdragenhed snart slægtens kendetegn. Men uopdragenhed er det modsatte af sand storhed.

Uopdragenhed er et udtryk for, at man sætter en lav standard for den menneskelige adfærd. Stiler vi imod den ædle og ægte sjælens, sindets og åndens storhed, har vi tidsånden imod os, thi velopdragenhed er gjort til noget »gammeldags«, forældet, nærmest latterligt.

De kristne hjem, der vil opdrage deres børn til velopdragenhed, får ikke megen støtte af skolerne.

Desværre får de heller ikke synderlig hjælp af menighederne. Alt for mange steder har unge mennesker uden synderlig opdragelse og uden synderligt kendskab til Herren fået lov til at dominere. Storheden er forsvundet – respektløsheden har sejret – og det hjælper ikke, at den udgives for frimodighed, thi den har intet med hellig frimodighed at gøre.

Hvor er stregheden blevet af i menighedslivet? Hvor er dommen over kødet – hvor er helligheden – hvor er frygten for Gud?

Her er noget for Guds ydmyge, sanddru venner at tage vare på – at kæmpe for – og at gennemføre i kærlighed, kraft og mandighed.

*

Velopdragenhed er hjertets dannelse til ubetinget respekt for sandhed – til pligtopfyldelse – og til taknemmelighed. Velopdragenhed og ansvarsfølelse går hånd i hånd.

Velopdragenhed skaber sans for det, der er ædelt – og med denne sans for det ædle villighed til at lære og tage ved lære.

Den velopdragne viser ærbødighed for den, der kan lære ham noget. Han er ikke tilfreds med det middelmådige, men vil uafsladligt »videre« og stiller derfor nye krav til sig selv.

Der er to former for velopdragenhed, den *borgerlige* og den *bibelske*. Den borgerlige fører let til overlegenhed og egen nytte. Den åndelige fører til ydmyghed og indre frihed, d.v.s. til personlighedens omdannelse til lighed med Kristus. Men i *ydre adfærd* ligner de ofte hinanden, idet både den borgerligt velopdragne og den åndeligt velopdragne lægger vægt på høflighed, anstand og soberhed. Dog er den, der kun er borgerligt velopdragen, ikke fri af modens diktater i modsætning til den, der lader sig lede af Guds Ånd og Guds vilje.

Den dybe forskel imellem den borgerlige og den åndelige velopdragenhed bliver tydelig i modgangs- og prøvelsestider. Da kommer det for dagen, at den borgerlige velopdragenhed ikke har samme karat som den åndelige, thi den kan ikke bære modgangen og lidelsen, så Gud herliggøres derved.

Det er kun den »velopdragenhed«, som fører til lighed med Kristus, der giver os del i den sande, ægte, evigt bestående storhed.

I den storhed er beskedenheden altid til stede. Det er ikke en storhed, der fører sig frem.

*

Hovmod og selvbevidsthed kendetegner den storhed, verden beundrer. Ydmyghed og Guds-bevidsthed kendetegner den sande storhed.

Der tales ikke meget om velopdragenhed i vore dage. Jeg mindes ikke, at jeg har set en eneste artikel herom i mange år. Det er måske et tidens tegn. Velopdragenhed er uden aktualitet!!

Når man imidlertid som nu i disse spalter skriver et par ord derom, er jeg klar over, at man ikke kan tale ret om velopdragenhed, hvis ikke man først forkyn-der Kristus og det som korsfæstet.

Alle formaningerne i Det nye Testamente, f.eks. i Romerbrevet kap. 12-15 gives som en følge af evangeliet om Kristi død på et kors for vore synders skyld. Disse formaninger stiler alle imod velopdragenhed i dybeste betydning, altså imod den sande storhed. Der er ikke et eneste livsområde, der ikke bliver belyst af de bibelske formaninger. Læs ofte *Ordsprogenes Bog!*

Når Helligånden maler os Kristus for øje som korsfæstet, er det ikke vanskeligt at forstå, at vanhellighed er usømmeligt. Med Ham for øje behøver vi ikke mange forklaringer for at fatte, at ethvert ukærligt ord er dømt. Hovmod, selvhævdelse, utaknemmelighed, utilfredshed, misfornøjelse, dømmesyge og alt andet lavt får sin egen dom ved korsets fod hos Jesus, som vi synger. Ja, med Ham for øje forstår vi også, hvad der er usømmeligt i påklædning og ydre adfærd, og vi indretter os med glæde efter Ham! Han indgiver os lyst til det gode og ulyst til kødets lyst, øjnenes lyst og pral med jordisk gods.

Al gavnlige opdragelse udgår fra Ham og fører til Ham. Han er den eneste opdrager, der først har gjort og fuldbyrdet, hvad Han opdrager os hen imod. Han er stor og vil i sin barmhjertighed og streng- heds opdrage os til delagtighed i hans storhed.

*

Velopdragenhed er, som før sagt, hjertets dannelse til lighed med Kristi sindelag. Uden dette fører den borgerlige opdragelse kun til *korrekthed* – og det strækker aldrig til – hverken for den »velopdragne«, der let bliver krampagtig, ufri og kølig, eller for hans næste.

Det værste er, at ydre korrekthed uden hjertets dannelse, i det lange løb bliver en hindring for sandheden og kærligheden og dermed for hjertets omdannelse.

Jeg har endnu ikke mødt nogen fader eller moder, der syntes, at de var fremragende til at opdrage deres børn. Jeg har derimod mødt nogle pædagoger og psykologer, som mente, at det forstod de sig på. De resultater, jeg har set af deres indsats, har virket alt andet end overbevisende. Men de har opnået stor indflydelse.

*

Deres tankegang har overbevist et beskedent flertal i folketinget om, at det ved lov bør forbydes forældre at give deres barn en korporlig tugtelse, f.eks. et rap over fingrene.

Man må håbe, at denne lov ophæves i næste folketingssamling, thi den gør mange anstændige mænd og kvinder til lov- brydere. Hensigten er naturligvis at beskytte barnet, men man opnår det modsatte. Barnet er af straffeloven i forvejen beskyttet imod mishandling – nu »beskytter« man det imod den tugt, som visse børn må have, hvis ikke de skal udvikle sig til umedgørlige mennesker.

*

Når Gud, der er menneskets skaber, lades ude af betragtning i opdragelsen, leder den vild. Han kender mennesket – ikke blot i al almindelighed – men ethvert menneske – borte fra Ham går det altid galt.

Vi må imidlertid erkende, at også megen opdragelse, der gik under betegnelsen »kristen«, førte vild, og at det måske er derfor, reaktionen imod kristen opdragelse er blevet så voldsom.

Den førte vild, fordi den lagde hovedvægten på *forbud*. Den var mere behersket af loven end af evangeliet. Den skabte derfor frygt, men ikke glæde.

Den var for snæver. I visse kristne kredse anså man alt, der ikke tilhørte kredsen (foreningen, forsamlingen, kirken eller hvad det nu var for en kreds) for farligt. Man læste kun bøger, udgivet af kredsens forlag. Man gik kun til kredsens møder. Alt andet blev på forhånd betragtet med skepsis og modvilje.

Den gjorde derfor ofte barnet ufrigt,

uselvstændigt, usikker – og denne ufrihed, uselvstændighed og usikkerhed forsvandt ikke af sig selv med årene.

Den kunne også skabe selvgodhed og farisæisme, især når barnet blev bekræftet i, at »vi er de rigtige – vi er de rigtige kristne!«

Man kan heller ikke se bort fra, at adskillige kristne forældre lå for meget under for, om menigheden nu syntes godt om deres børn. De ville gerne fremstille børnene som rosværdige og beundringsværdige i menighedens øjne. Forældrene var med andre ord selv ufri, uselvstændige og usikre.

Alt sådant førte dels til voldsom kritik udefra, dels til oprør fra mange unges side. De kunne ikke ånde frit. De fandt desværre med rette, at atmosfæren var for trang, horisonten for snæver og livet for kedeligt i forældrenes forsamling.

Det er nemt at kritisere dem, for hvem det ikke lykkedes. Det er ingen kunst at afsløre fejlene og manglerne. Litteraturen har mange eksempler herpå. Men ingen kan betragte de mange faldgruber på opdragelsens område uden at tænke på, hvilken nåde enhver af os behøver, om ikke det skal mislykkes med skæbnesvangre følger for dem, vi elsker. Ingen menighed kan tænke herpå uden at føle sit medansvar. Her er ikke plads til selvgodhed, dømmesyg eller nedladdenhed, lige så lidt som der er plads til blødagtig eftergivenhed, holdningsløshed og ladenstå-til. Enhver prøve sig selv, om han/hun er værd at efterfølge og efterligne. Enhver tænke på, at de unge er skarpt seende og med rette venter at møde kærligheden og sandheden og glæden og højheden, når de er sammen med ældre mennesker, som kalder sig »kristne« – altså kalder sig med Kristi navn!

*

Forbud har naturligvis en vis plads i opdragelsen – men den består først og fremmest i at *drage* børn og unge *opad*. Det ligger jo i ordet. Det gælder om at give dem smag for og lyst til det, som *Paulus* i Fil. 3,8 nævner: *alt*, hvad der er sandt, hvad der er sømmeligt, hvad der er retskaffent, hvad der er rent, hvad der er elskeligt, hvad der har godt lov, *al dyd* og *alt*, hvad der er ros værd – bemærk ordet »*alt*«, thi det indebærer som regel mere, end din kreds er opmærksom på!

Når børn og unge får smag for det *ædle*, som profeten kalder alt det, *Paulus* nævner, da behøves der ikke mange forbud.

Det er i denne sammenhæng, vi må forstå *Grundtvigs* berømte ord »menneske først, så kristen«. Det naturlige menneske

er det første, derefter det åndelige. Til det naturlige menneskes elementære behov hører det, der drager opad – skaberværkets herlighed – familielivets centrale plads, hvor man har tid til hinanden – de bibelske fortællingers uovertræffelighed – glæden over fædrelandet – »stoltheden« over, hvad fædrelandets store sønner har udrettet – hertil kommer så pligtfølelsen, ansvarsbevidstheden, arbejdsglæden – respekten for dem, der kan noget mere, og som man derfor kan lære af – men ingen kan beskrive fyldestgørende, hvad det naturlige menneske først og fremmest behøver, thi hvert eneste menneske er noget for sig selv, en individualitet med sine specielle behov, som kun kærlige og viise forældre forstår og indretter opdragelsen efter.

*

Opdragelsen er i det store og hele brudt sammen i dag, fordi myndigheden er brudt sammen.

Forældremyndigheden er blevet et begreb uden et virksomt og levende indhold. Begge forældre arbejder ofte ude, overlader det til »specialisterne« i institutionerne at opdrage børnene og forvandler hjemmet til et opholdssted, hvor forældre og børn mødes sidst på dagen, når alle parter er trætte.

Far og Mor uddelegerer deres forældreansvar og udhuler deres forældremyndighed.

Værst er det, når der er uoverensstemmelse imellem »specialisternes« og forældrenes syn på opdragelsen og dens metoder. Børnene må betale »prisen« for denne uoverensstemmelse.

*

Intet kan erstatte det gode hjem. Det bør menighederne huske, så de ikke overbetoner betydningen af møder og ikke arrangerer for mange af dem. Hvis forældre på grund af møder ikke har tid til deres egne børn, er det ikke underligt, at opdragelsen mislykkes.

Vi kan måske omskrive Grundtvigs ord således: mennesket først, så møderne!

Det åbner ikke for forkælelse af barnet og den unge, men for forståelse.

Så hænger budet »Du skal ære din Fader og din Moder!« ikke i luften, men er en naturlig bestanddel af forholdet imellem forældrene og børnene.

*

Vi er alle under opdragelse, med mindre vi er faldet i søvn. Vi ældre er ikke undtaget herfra. Ligesom Han, der kalder os,

er hellig, således skal også vi være hellige i al vor færd. Mindre end dette fremkalder Guds tugt.

*

Opdragelse er, som sagt, at *drage opad* – først og fremmest ved eksemplets magt. Og eksemplet består i høj grad af gerning. Vor Herre Jesus er den fuldkomne opdrager!

Fordi Han selv var og gjorde, hvad han sagde, kunne han stille *krav* – meget store krav.

Krav indgår således i opdragelsen – men det er man tilbøjelig til at se bort fra i dag.

*

I min barndom og ungdom skulle vi *lære udenad* – det var et krav. Det kaldes vistnok i dag for terperi. Det kan det måske også være – og sådan følte jeg det selv adskillige gange.

Jeg husker endnu tydeligt, da jeg som fjorten-årig elev i *Metropolitanskolen* skulle recitere *Ingemanns* berømte »Århundredstjernen for tolvta gang sig over Danmarks vang opsvang«, men gik i stå – og fik at vide af inspektør, lektor *Osvold Larsen*, at jeg var dum, doven, dorsk og dvask – men jeg er inspektør taknemmelig den dag i dag, fordi vi skulle lære kernesalmerne udenad – og de sidder endnu fast.

Var det terperi – eller var det opdragelse?

Stillede han for store krav? Hæmmede han min personligheds udvikling?

*

For en del år siden spurgte jeg en sognepræst her på *Langeland*, om han havde glæde af sin konfirmandundervisning. Nej, det havde han ikke, thi han havde fået at vide, at han måtte ikke stille krav til konfirmanderne – han måtte ikke kræve, at de skulle komme til søndagsgudstjernerne – han måtte ikke kræve, at de skulle lære trosbekendelsen og Fadervor udenad – og han måtte ikke kræve, at de skulle lære salmevers udenad – det satte skolelærerne sig imod, støttet af mange forældre.

*

Sund og sand opdragelse indeholder imidlertid *krav* – kravene går ud på at åbne øjnene for det, der netop drager opad – her til hører bl.a. den danske *salmeskat*, som er noget temmeligt enestående.

Den er enestående ved sin poetiske skønhedskraft. Den er enestående ved sit

etiske indhold. Den er enestående ved sit Ånds-indhold. Den er uforlignelig.

Kingo og *Brorson* er nogle af de største poetiske begavelser, vort sprog har fostret. *Grundtvig* er en af de videst favnende Ånds-personer i vor historie. *Ingemann* er så dansk som nogen dansker. Disse fire kan sandelig drage opad. De fylder behovet for skønhed (det æstetiske), for personlighedens rejsning og holdning (det etiske) og for sandhed og nåde (det evangeliske).

*

Vi havde også sangundervisning – ganske vist ikke så god, som den burde være. Vi havde indøvet *Kerausen* fra *Carl Nielsens* »*Maskarade*«, men der gik til vor sanglærers fortvivlelse kludder i stemmerne, da sanginspektør *Mogens Wøldike* kom på in-

spektion – jeg var en af dem, der sang basstemmen og for vild undervejs!

Fædrelandssange indgik dengang i undervisningen og opdragelsen tillige med en vis, om end beskeden nodelæsning. Vi fik så småt smag for god musik. Mange af os fik klaverundervisning privat.

Var det terperi? Det følte undertiden sådan – især når man skulle øve skalaer og repetere etuder – men jeg har siden været taknemmelig for »terperiet« og er ked af, at jeg alt for ofte sprang over, hvor gærdet var lavest.

*

»Terperi« kan ikke undgås, hvis man vil »opad«. Thi de krav, den gode opdragelse stiller, kan ikke indfries som den selvfølgeligste sag af verden – de fordrer undertiden »sved og tårer«!

*

Den gode opdragelse skaber *ærbødighed* – ærbødighed for alt det, der virkelig har værdi.

Uden evangeliet kan opdragelsen imidlertid aldrig lykkes i Guds øjne, hvor dygtig, kultiveret og korrekt den opdragne end bliver, thi uden Guds nåde og sandhed får intet menneske, end ikke det mest »velopdragne«, del i den kærlighed, uden hvilken alt i livet intet virkeligt er.

Livets sande grundholdning er nemlig: Du skal elske Herren, din Gud, af hele dit hjerte, og din næste som dig selv!

*

Det er ikke første gang, jeg skriver om dette – men det er stadig aktuelt.